

10 - Hars ve Tehzip

Fransızca “culture” kelimesinin iki ayrı anlamı vardır. Bu anlamlardan birini hars (milli kültür), diğersinin “tehzib” (yetiştirme, yükseltme) biçiminde dilimize çevirebiliriz. Kültür hakkındaki bütün yanlış anlamalar, Fransızca kelimesinin böyle iki anlamlı olmasındandır. O halde biz, dilimizde, bu iki anlamı hars ve tehzib kelimeleri ile ayırırsak, kendi ülkemizde bu yanlış anlamalara son vermiş oluruz.

Hars ve Tehzip

(Ziya Gökalp - Türkçülüğün Esasları)

Fransızca “culture” kelimesinin iki ayrı anlamı vardır. Bu anlamlardan birini hars (milli kültür), diğersinin “tehzib” (yetiştirme, yükseltme) biçiminde dilimize çevirebiliriz. Kültür hakkındaki bütün yanlış anlamalar, Fransızca kelimesinin böyle iki anlamlı olmasındandır. O halde biz, dilimizde, bu iki anlamı hars ve tehzib kelimeleri ile ayırırsak, kendi ülkemizde bu yanlış anlamalara son vermiş oluruz.

. Hars ile tehzib arasındaki farklardan birincisi, harsın demokratik, tehzibin aristokratik olmasıdır. Hars halkın geleneklerinden, yapageldiği şeylerden, örflerinden, sözlü ve yazılı edebiyatından, dilinden, müziğinden dininden, ahlakından, estetik ve ekonomik ürünlerinden ibarettir. Bu güzel şeylerin hazinesi ve müzesi hak olduğu için, hars demokratiktir. Tehzib ise, yalnız yüksek bir tahsil görmüş, yüksek bir eğitim ile yetmiş gerçek aydınlarla özgüdür. Matthew Arnold’un “tatlı mezhebi” deyişi ile açıkladığı anlam tehzib’in tanımı demektir. Tehzibin esası, iyi bir eğitim görmüş olmak; rası bilimleri güzel sanatları, edebiyatı, felsefeyi, bilimi ve hiçbir bağınazlık karmışmaksızın dini; gösterişsiz, içten bir aşk ile sevmek. Görülüyor ki tehzib özel bir eğitim ile meydana gelmiş, özel bir duyuş dünüş ve yasayış biçimidir.

Hars ile tehzibin ikinci farkı, birincinin milli ve ikincinin milletlerarası olmasıdır. Bir insan, milli kültürün etkisi ile belki de yalnız kendi milletinin kültürüne değer verir. Fakat, tehzib görmüşse, başka milletlerin kültürlerini de sever ve onların lezzetlerinin de tadı çalıyır. Buna göre tehzib, ilki kurduğı insanları biraz insani biraz hoşgörülü her kişiye her millete karşı iyilik ister ve “eclectique” (elektik 0 seçkici) yapar.

Hars ile tehzibin bu ikinci farkı bizi milliyetçilik ve milletlerarasıçılık probleminin derinleştirilmesine götürüyor:

Millet, aynı harsta ortak olan fertlerin bütünüdür. Milletlerarasılık, aynı medeniyete ortak olan milletlerin bütünüdür. Milletlerarası “medeniyet” topluluğı da denilebilir.

Fakat, medeniyet topluluğunu özel bir medeniyetin üyesi milletlerin bütünü gibi görmeye kişiler de vardır. bunlara göre, ayrı ayrı medeniyetler yoktur. Bütün insanların toplamı bir tek medeniyet topluluğundan ibarettir ve bu bir tek medeniyet topluluğı milletlerden değil, fertlerden kuruludur. Bu fikirde bulunan insanlara kozmopolit adı verilir. Kozmopolitler, Milletim nevi beberdir. Vatanım ruy-ı zemin” diyen dünyacılarıdır. Bunların medeniyet topluluğı hakkındaki görüşleri milliyetçilerinkile uzlaşamaz. Çünkü milliyetçilerle göre, insanlık, zooloji bilminde diğer hayvan türleri ile beraber incelenen, insan türünden ibarettir. Toplumsal kişiler demek olan “insanlar” ise, milletler halinde yaparlar. Türkçülük, millet esasını kabul etmeyen hiçbir sistemle uzlaşamayacağından, kozmopolitleri içine alamaz.

Milletlerarasıçılığda gelince; bu, tamamen kozmopolitliğin zıttıdır. Çünkü, milletlerarasıçılara göre, medeniyet topluluğı bütün i hepsi demek değildir. Zaten medeniyet bir değil, bir çoktur. Her medeniyetin kendisine özgü bir topluluğı yani bir medeniyet topluluğı vardır. Aynı zamanda, bu medeniyet toplulukları kişilerden değil, milletlerden meydana gelmiştir. Medeniyet topluluğı bir topluma benzetilirse, onun kişileri de milletler olur. Medeniyet topluluğuna “milletler toplumu” denilmesi bundandır.

Fakat, bu “Milletler Toplumu” terimi doğru değildir. Çünkü toplum, ortak bir vicdana milli sahip olan, tam birlik demektir. Ortak vicdan harstan ibaret olduğu için, toplum kadrosuna girebilecek topluluklar, ancak milletlerle onların kökleri olabilirler. Diğer taraftan, birçok toplumları içine alan daha büyük birimlere topluluk adı verilir. “Milletler toplumu” yerine “Milletler topluluğı” demek daha uygundur.

Bu sözlerden anlaşılıyor ki her medeniyet topluluğı bir milletlerarasılık dairesidir. Bir toplumun milli bir harsı olması, onun milletlerarası bir medeniyete de ait olmasına engel değildir. Medeniyet, aynı milletlerarasılığda üye milletlerin ortak kurumlarının bütünü demektir.

Demek ki, bir milletlerarasılık içinde, hem onu olupTuran bütün milletleri kapsayan ortak bir medeniyet, hem de her millete özgü milli harslardan olupmuş bir haslar koleksiyonu vardır. O halde, biz, Avrupa Medeniyetine girdiğimiz zaman, yalnız milletlerarası bir medeniyete mirasçı olmakla kalmayacağız; aynı zamanda, medeniyetdaşımız olan bütün milletlerin kültürlerini tat almak imkanına sahip olabileceğiz. Milli bir toplum nasıl ip bölümü ve uzmanlık yoluyla meslek gruplarına ayrılmışsa, milletlerarası bir topluluk yad adeta milletlerarası bir ip bölümünün ve milletlerarası uzmanlığın hükmüne uyarak, milli ve özel nitelikte kültüre

Buna göre insanlar, sadeci milli sevkleriyle tattıkları zaman, yalnız milli kültürlerine uygun eserlerden hoşlanırlar. Fakat, insan, her gün yemeği yemekten usandığı gibi sürekli aynı türe ait edebiyattan, aynı müzikten aynı mimariden, v.b. gıda almaktan da

Bu nedenle midesine düpkün olanlar, her gün yeni listelerini değiptirdikleri gibi, tehribli adamlar da zaman zaman, başka kültürle çepnileriyle ağız değiptirmeğe gerek duyarlar.

Eski zamanlarda esnaf dernekleri belirli zamanlarda, “arifane ziyafetleri” yaparlardı. 1 Her esnaf, kendi evinde en iyi yapılan yemeği yaptıır, kıırda veya bir evde birlebererek bu yemekleri beraberce yerlerdi. Medeniyet topluluğunun milletlerarası ilipkileri de bir “arifane ziyafeti” gibidir. Her millet bu ziyafete kendi kültürünü götürerek bütün milletler kültürlerinden sevk alma hakkını kazanır. Bu kadar var ki, yalnız milli kültüründen hoptanan “milli zevk” ile, yabancı kültürlerden hoptanan “dıp zevk” i birbirine karıptırmamalıdır. Avrupa’nın bütün milletlerinde gördüğümüz göre, her milletin asıl sürekli olan zevki, milli zevkidir; dıp zevk, ancak ikinci bir dereceden kaldığı zaman kabul edilebilir. Eski Osmanlı hayatında ise, ip böyle değildi. Yüksek tabakadan dıp zevk, asıl ve sürekli zevk halini almıptır. Milli zevke gelince, ikinci derecede değerden bile yoksun bırakılmıptı. Bu sebeple ki edebiyatımız acem zevkinin, Tanzimat edebiyatı da fransız zevkinin ürünlerinden ibaret kaldı. Ve şimdiye kadar, bizde milli bir edebiyat olupmadı. O halde, tehrib, böyle hastalıklı bir hal aldığı zamanlar, zararlı olur. Bir tehrib, milli kültürün hukukuna uyduğu sürece, normaldir. Milli kültürün haklarını çionemeğe bıladığı itibaren hasta ve sağlıksız bir tehrib niteliği alır.

Bu açıklamalar gösteriyor ki, Türkçülük kozmopolitlikle bağıınamaz. Hiçbir Türkçü kozmopolit olmadığı gibi, hiçbir kozmopolit olamaz. Fakat Türkçülükle milletlerarasıılık arasında , uzlaımaya engel hiçbir zıtlık yoktur. Her Türkçü, aynı zamanda, milletlerarasıılık. Çünkü her birimiz milli ve milletlerarasıı medeniyetten, diğer taraftan her biri özel ve orijinal lezzetlerin bir derlemesi olan yüzlerce başka milli kültürden bir derlemesi olan yüzlerce bıak milli kültürden hisselerimizi almaktan ibarettir. Tanzimat’tan beri resmen mensup olduğumuz medeniyete gelince, bu da Batı medeniyetidir.

ıpte modern topluluğumuz olan bu batı medeniyeti ile, ona ait bütün milli kültürlerden payımızı almak içindir ki, Telif ve Türcü Encümeni, (Özgün ve çeviri eser hakları kurulu) batı medeniyetinin milletlerarasıı nitelikteki bütün ana kitaplarını (otorite tanımlar monografileri) ve milli kültürlerin çiçekleri hükmünde bulunan bütün paheserleri dilimize çevirmeye. karar verdi.

Görülüyor ki, Türkçülerin kültür dedikleri bıey ne Fransızların “kültür“ü, ne de Almanların “kültür“üdür. Fransız kültürü öteden beri, yalnız edebi gücü ile üniversal bir tehrib niteliğini kazanmıptır. Almanlara göre, güya Alman kültürü yenilmemiş olsadı, askeri ve ekonomik kuvvetleriyle, bütün dünyaya egemen olacaktı. Türk kültürünün etkinliği bunlar gibi pasif aktiftir. Biz milli kültürümüzü yalnız kendi zevkimiz için, kendimiz tadına varmak için yapacağız. Başka milletler de ondan Loti’lerin, farrere’lerin yaptığı gibi, ara-sıra tadarak lezzet alabilirler. Nasıl ki biz de Fransız, İngiliz, Alman, Rus, İtalyan milletlerinin kültürlerinden arasıra zevk alıyoruz ve alacağız. Fakat bundan sonra, bu zevk alııpmız, hiçbir zaman egzotik sınıırını aşamayacaktır. Bizce, fransızlara, ingilizlere, almanlara, ruslara, italyanlara ait güzellikler ancak egzotik güzellikler olabilir. Bu güzellikleri sevmekle beraber, hiçbir zaman, gönlümüzü onlara vermeyeceğiz. Biz gönlümüzü, ezelden beri, milli kültürümüze vermişizdir. Bizim için dünya güzeli, milli kültürümüzün güzelliğinden ibarettir. Biz, medeniyet, irfan, ekonomi ve tehrib açılarından milletlerinden çok geri kalmıı olduğumuzu inkar etmeyiz ve medeniyetçe onlara yetiımek için bütün gücümüzle çalışacağız. Fakat açısından hiçbir milleti kendimizden üstün görmeyiz. Bize göre Türk kültürü dünyaya gelmiş ve gelecek olanların en güzelidir. Biz Fransız kültürünün, ne de alman kültürünün taklitçisi ve uyrđu olmamıza imkan yoktur. Biz onların da diğer kültürler gibi, yalnız özgü özel kültürler sayarak ve onlardan, diğer kültürler gibi, egzotik bir zevkle lezzet alırız.

Görülür ki Türkçülük, bütün bıky ile yalnız kendi orijinal kültürüne vurgun olmakla beraber bıoven ve bağnaz da değildir. Avrupa medeniyeti tam ve sistematik bir bıçimde almaya azmettiği gibi, hiçbir milletin kültürüne karıı yabancı, kalma ve küçümseme duygusu da yoktur. Aksine bütün milli kültürlere değer veririz ve saygı duyarız. Hatta birçok kötülüklerine uğradığımız milletlerin bile, politik kurumlarda sevmekle e beraber, medeni ve kültürel eserlerine hayran, fikir adamları ile sanatçılarına karıı saygılı olacağız.